

List o poslušnosti (10.2.2024)

Milovaní, nech Ježiš opatruje moje dcéry a mojich synov!

1. Pred niekoľkými rokmi som vám napísal list o slobode. Každý z nás sa určite pokúsil o ňom rozjímať a uvádzať ho do svojho každodenného života. Vtedy som vám pripomenul, že sme povolani robiť veci z lásky, a nielen z povinnosti. Chceme úzko nasledovať Pána, plniť jeho vôľu, poháňaní túžbou odpovedať na jeho lásku. Teraz vám píšem o poslušnosti, ktorá sa na prvý pohľad môže zdať ako čnosť protikladná slobode. Veľmi dobre však vieme, že v skutočnosti je pravá poslušnosť dôsledkom slobody; a navyše, na rozdiel od toho, čo by sme mohli očakávať z čisto ľudského hľadiska, kresťanská poslušnosť vedie k stále väčšej slobode.

Pred niekoľkými desaťročiami jeden veľký intelektuál, ktorý podrobne študoval diela svätého Josemaríu, poukázal na dôležitý prínos nášho zakladateľa: na skutočnosť, ktorú zdôrazňoval, že v kresťanskom živote má určitú prioritu sloboda pred poslušnosťou¹. Poslúchame, pretože *chceme* plniť Božiu vôľu, pretože je to najhlbšia túžba našej duše. V skutočnosti poslušnosť bez slobody nie je hodná ľudskej osoby, a teda ani Božieho syna či dcéry.

Láska, ako dobre vieme, je oveľa viac ako viac či menej prechodný sklon citovosti; láska predpokladá pripravenosť položiť za niekoho život (porov. Jn 15, 13). Z tohto dôvodu je jedným z jej najhlbších prejavov stotožnenie našej vôle s vôľou milovanej osoby: „Chcem to, čo chceš ty, chcem preto, že chceš ty, chcem tak, ako chceš ty, chcem vtedy, keď chceš ty...“².

2. Mnohokrát sme sa v rôznej miere zamýšľali nad Božím láskyplným plánom pre svet: stvorenie a nadprirodzené povýšenie z čistej lásky, aby sa s každým mužom a každou ženou podelil o šťastie Trojice a aby im dal naplnenú existenciu, ktorá by splnila všetky túžby ich srdc. Od začiatku bol však na svete prítomný aj hriech: hriech našich prvých rodičov, ktorý bol v podstate neposlušnosťou.

Avšak – neunavujme sa s vďačnosťou uvažovať aj o tom – Boh nás nechcel nechať napospas osudu. V rozhodnutí tej najslobodnejšej lásky, ktorú nemôžeme pochopiť, pretože presahuje naše úbohé chápanie, poslal svojho jednorodeného Syna, aby nám prinavrátil priateľstvo s ním. Keď Ježiš zomiera na kríži za celé ľudstvo – za teba a za mňa –, dáva svoj život v úkone úplnej poslušnosti Otcovej vôli. Sloboda a poslušnosť sú v dejinách spásy navzájom prepojené. Žalostné dôsledky ľudskej neposlušnosti sú vykúpené Kristovou poslušnosťou. Jeho milosť nám umožňuje žiť v slobode Božích detí.

3. Na týchto stránkach vás chcem pozvať k spoločnému rozjímaniu o niektorých aspektoch čnosti poslušnosti, ktorá je taká dôležitá pre tajomstvá našej viery a zároveň je prítomná v živote každého človeka. Potreba poslušnosti je ľudskou realitou, a to na mnohých úrovniach, pretože existujú zákony a záväzné normy: od obsahu prirodzeného zákona až po zákony občianskeho spolunažívania; od poslušnosti maloletých voči rodičom až po poslušnosť tých, ktorí sa dobrovoľne k niečomu vážne zaviazali pred inými ľuďmi alebo inštitúciami. V podobnom zmysle je poslušnosťou aj to, keď sa človek riadi vlastným svedomím. A v ešte širšom zmysle možno nazvať poslušnosťou nasledovanie určitých duchovných rád.

Ako je ľahké vidieť, keďže sme do nej plne ponorení, dnešná kultúra len zriedkakedy považuje poslušnosť za niečo pozitívne. Skôr ju vníma ako niekedy nevyhnutnú potrebu, ktorej sa človek snaží čo najviac vyhnúť, pretože sa zdá byť v rozpore s veľkou hodnotou slobody. K tomu sa pridáva skutočnosť, že v mnohých prostrediach existuje určitá kríza autorít a chápanie závislosti ako niečoho negatívneho: ako nevyhnutnej výnimky zo schopnosti posúdiť a rozhodnúť o niečom sám. Tak napríklad dnešná zvýšená citlivosť na akýkoľvek druh zneužitia moci, hoci moc je sama osebe veľmi pozitívna a potrebná, môže niekedy neprávom spochybníť všetky formy autority. V skutočnosti sa stáva, že existuje akýsi vrozený sklon k neposlušnosti, dedičstvo prvotného hriechu, toho momentu, keď „človek pokúšaný diablom nechal vo svojom srdci vyhasnúť dôveru k svojmu Stvoriteľovi (porov. Gen 3, 1-11), zneužil svoju slobodu a neposlúchol Boží príkaz“³.

Na to, aby sme pochopili najvyššiu hodnotu poslušnosti a jej existenciálnu súvislosť so slobodou, musíme sa postaviť nad tie nevyhnutné úrovne poslušnosti v ľudskej spoločnosti a uvažovať o Ježišovi Kristovi. Práve toto je ďalší aspekt jeho ústredného postavenia, ktoré má byť cieľom nášho života: aby Kristus vládol v našich srdciach a riadil celú našu existenciu.

„Učme sa od Ježiša žiť poslušnosť. Chcel vložiť do pera evanjelistu ten úžasný životopis, ktorý má v latinčine len tri slová: *erat subditus illis* (Lk 2, 51). Pozrite sa, aká potrebná je poslušnosť pre Božieho syna, ak sám Boh prišiel poslúchať dve stvorenia, veľmi dokonalé stvorenia, ale predsa len stvorenia: svätú Máriu – viac ako Ona, iba Boh – a svätého Jozefa! A Ježiš ich poslúchal“⁴. Boží Syn chcel byť úplne človekom a ako všetky dobré deti poslúchať Máriu a Jozefa, lebo vedel, že takto poslúcha Boha Otca. A táto poslušnosť poznačila celý jeho život na zemi až po poslušnosť na kríži (porov. Flp 2, 8).

Poslúchať Boha

4. V absolútnom zmysle je len Boh hoden poslušnosti, a to vždy a za každých okolností, pretože len on sám plne pozná cestu, ktorá každého z nás vedie k šťastiu. „Keď budeš počúvať hlas Pána, svojho Boha, keď budeš plniť a zachovávať jeho príkazy, ktoré ti ja dnes nariaďujem, Pán, tvoj Boh, ťa povýši nad všetky národy, čo sú na zemi“ (Dt 28, 1), hovorí Mojžiš predtým, ako opíše všetky požehnania, ktoré takáto poslušnosť prinesie ľudu.

Celé biblické zjavenie je v istom zmysle pedagogikou smerujúcou k rozumnejšej a slobodnejšej poslušnosti: k tej, ktorá nás vedie k plnému uvedomeniu si toho, kým sme, keď sa naša vôľa stotožňuje s Božou vôľou v bezpodmienečnom *áno*. Preto Pán prostredníctvom prorokov, a to aj napriek mnohým zradám jeho vlastných ľudí, stále pripomína svojmu ľudu: „Počúvajte môj hlas a budem vašim Bohom, vy však budete mojím ľuďom. Kráčajte tiež každou cestou, ktorú vám ja prikážem, aby sa vám dobre vodilo“ (Jer

7, 23). Naše malé plány sa zveľadia, keď sa začlenia do jeho plánov; nikdy sa nám nedarí tak dobre, ako keď kráčame po Božích cestách.

Sám Kristus sa nám ukazuje ako poslušný syn. V prvom rade poslušný Márii a Jozefovi, príbuzným a autoritám. Ale predovšetkým poslušný Bohu Otcovi. Ježiša živí plnenie Otcovej vôle: „Mojím pokrmom je plniť vôľu toho, ktorý ma poslal, a dokončiť jeho dielo“ (Jn 4, 34). Aj v najťažších chvíľach Syn robí Otcovu vôľu svojou vlastnou vôľou, napriek hlbokému vedomiu bolesti, ktorú mu to prinesie: „Otče, ak chceš, vezmi odo mňa tento kalich! No nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane“ (Lk 22, 42). Svätý Pavol píše, že Ježiš „sa stal podobný ľuďom a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka. Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži“ (Flp 2, 7-8).

Spásu nám však nepriniesla len samotná Kristova smrť, ale jeho slobodná a láskyplná poslušnosť Otcovi, aby sa stal jedným z nás a dal svoj život za každého z nás: „Poslušnosťou jedného človeka sa mnohí stanú spravodlivými“ (Rim 5, 19). Poslušnosť, ktorá sa neobmedzuje len na konkrétne okamihy, ale poslušnosť, ktorá je spôsobom konania v každom čase, v poslušnosti „až do krajnosti“ (Jn 13, 1).

5. Svätý Peter odpovedá národnej a náboženskej autorite, ktorá mu zakazuje hlásať Ježiša: „Musíme poslúchať Boha viac ako ľudí“ (Sk 5, 29). Benedikt XVI. však poznamenáva: „To predpokladá, že Boha naozaj poznáme a že ho naozaj chceme poslúchať. Boh nie je zámenkou pre našu vlastnú vôľu, ale je to skutočne on, kto nás volá a pozýva, ak je to potrebné, aj k mučeníckej smrti. Preto pred týmto slovom, ktoré začína nové dejiny slobody vo svete, prosme predovšetkým o to, aby sme poznali Boha, aby sme ho poznali pokorne a opravdivo a aby sme sa, poznajúc Boha, naučili pravej poslušnosti, ktorá je základom ľudskej slobody“⁵.

Ten, kto *pozná* Boha, bude mať pri tomto neustálom hľadaní veľkú nádej a dôveru: od Pána môže očakávať len požehnanie, aj keď sú niekedy nejasné, nepochopiteľné alebo vedú k utrpeniu. V tomto zmysle sa osobná modlitba prejavuje aj v postoji poslušnosti: „Pane

náš,“ modlil sa svätý Josemaría, „stojíme pred tebou, pripravení vypočuť si všetko, čo nám chceš povedať. Hovor, pozorne počúvame tvoj hlas. Nech tvoje slová určené našej duši zapália našu vôľu, aby ťa vždy okamžite a horlivo poslúchla“⁶.

Božia vôľa a ľudské sprostredkovanie

6. To, čo pre nás chce Boh, sa nám často predstavuje sprostredkované. V prvom rade prostredníctvom Cirkvi, mystického Kristovho tela: „Poslušnosť je základným rozhodnutím prijať toho, ktorý bol pred nás postavený ako konkrétny znak tej univerzálnej sviatosti spásy, ktorou je Cirkev“⁷. Boh nám môže dať vidieť svoju vôľu aj prostredníctvom ľudí okolo nás, poverených väčšou či menšou autoritou, v závislosti od okolností a kontextu. Vedomie, že Boh k nám môže prehovoriť prostredníctvom iných ľudí alebo viac či menej bežných udalostí, presvedčenie, že ho tam môžeme počúvať, v nás vytvára poslušný postoj k jeho plánom, skrytým aj v slovách tých, ktorí nás sprevádzajú na našej ceste.

Svätý Josemaría, vedomý si delikátnej povahy tohto sprostredkovania – počúvania Boha, ale prostredníctvom obyčajných mužov a žien –, radil postoj pokory, úprimnosti a vnútorného ticha: „Niekedy Pán prejaví svoju vôľu tichým hlasom vo vnútri svedomia: a vtedy treba pozorne načúvať, aby sme jeho hlas zachytili a verne ho nasledovali. Pán k nám často hovorí prostredníctvom druhých ľudí. No môže sa stať, že poznanie ich chýb a myšlienka, či sú dobre informovaní a či porozumeli všetkým podrobnostiam problému, sa nám predstaví ako výzva k neposlušnosti. Toto všetko môže mať božský význam, pretože Boh od nás nevyžaduje slepú poslušnosť, ale poslušnosť rozumnú, a my máme cítiť zodpovednosť pomôcť iným ľuďom prostredníctvom svetla svojho rozumu. Buďme však úprimní k sebe samým a vždy sa presvedčme, či to, čo nás vedie, je láska k pravde alebo náš egoizmus a lipnutie na vlastnej mienke“⁸.

7. Na druhej strane treba mať na pamäti, že tí, ktorí zastávajú vedúce pozície na rôznych úrovniach, nie sú k tomu povolaní preto, že by boli dokonalí. Nechodíme k autorite kvôli jej vlastnostiam:

„Aká škoda, keď ti predstavený nedáva dobrý príklad!... Ale poslúchaš ho vari len pre jeho osobné vlastnosti?... Alebo si vo svojej pohodlnosti vysvetľuješ slová svätého Pavla *obedite praepositis vestris — poslúchajte svojich predstavených* — s vlastným dodatkom: len keď má také čnosti, aké sa mi páčia?“⁹.

Neznamená to ani to, že tí, ktorí dávajú pokyny alebo rady, nemôžu urobiť chybu; sú si toho dobre vedomí a v prípade potreby požiadajú o odpustenie. Možnosť omylu, takého či onakého, v závislosti od povahy veci a príslušnej oblasti, možno vždy prežívať s rozumnosťou a úprimnosťou, v kontexte nadprirodzenej viery a dôvery. A tiež s pokorou, pretože je rozumné aspoň trochu pochybovať o vlastnom úsudku a viesť s dôverou dialóg s autoritou, keď sa nám zdá, že sme sa mýlili.

Svätý Tomáš zasa vysvetľuje, že poslušnosť je čnosť, ktorá nás nabáda k tomu, aby sme splnili legitímny príkaz nadriadeného, pokiaľ sa v tejto poslušnosti prejavuje Božia vôľa¹⁰. Prirodzene, nie každý legitímny príkaz je nevyhnutne ten najlepší možný; napriek tomu bude potom poslušnosť cestou k plodnosti, pretože niekedy Pán dáva väčšiu nadprirodzenú hodnotu pokore a jednote než tomu, že má viac alebo menej pravdu. Z toho vyplýva dôležitosť nadprirodzeného pohľadu; neostať len pri ľudskom hodnotení prijatých pokynov.

V každom prípade musia byť tí, ktorí majú autoritu, veľmi opatrní, aby zbytočne nevnucovali svoje kritériá a aby sa vyhli tomu, že ich pokyny alebo rady budú samy osebe interpretované ako jasné vyjadrenie Božej vôle. Ako som vám napísal vo svojom liste z 9. januára 2018, „riadiť duše s úctou znamená v prvom rade rešpektovať vnútornú povahu ich svedomia a nemýliť si riadenie s duchovným sprevádzaním. V druhom rade táto úcta vedie k rozlišovaniu medzi tým, čo je príkaz a čo iba výzva, rada či návrh. A v treťom rade pri riadení je dôležité natoľko dôverovať druhým, že sa bude vždy v rámci možností brať do úvahy názor zainteresovaných osôb“ (č. 13).

Rozjímajme predovšetkým nad Kristovým príkladom: „Ježiš poslúcha, a to Jozefa a Máriu. Boh prišiel na zem, aby poslúchal; aby poslúchal ľudské stvorenia“¹¹. Je veľmi pozoruhodné, že po jeho odpovedi rodičom v chráme – „mám byť vo veciach svojho Otca“ – Lukáš dodáva, že Ježiš „*erat subditus illis*, bol im poslušný“ (porov. Lk 2, 49-51). Nasledovanie Božej vôle, o ktoré sa musíme usilovať vždy a vo všetkom, sa často nachádza v dôvernom nasledovaní niektorých ľudí.

Poslušnosť a sloboda

8. V dejinách ľudstva sa ešte nikdy neuskutočnil tak hlboko slobodný čin ako Pánovo sebadarovanie na kríži (porov. Jn 10, 17-18). „Pán prežil vrchol svojej slobody na kríži ako vrchol lásky. Keď na Kalvárii naňho volali: *Ak si Boží Syn, zostúp z kríža*, svoju slobodu Syna prejavil práve tým, že zostal na tomto popravisku, aby splnil milosrdnú vôľu Otca“¹².

Kríž, napísal svätý Josemaría, „nie je trápením, ani nepríjemnosťou, ani trpkosťou... Je svätým drevom, na ktorom víťazí Ježiš Kristus..., a na ktorom víťazíme i my, keď s radosťou a veľkoryso prijímame to, čo nám posiela“¹³. Kríž nám jasne ukazuje to, čo som spomenul na začiatku tohto listu: že sloboda a poslušnosť si neodporujú, pretože v skutočnosti možno poslúchať z lásky a milovať možno len v slobode. Presnejšie povedané, kresťanská poslušnosť nielenže nie je v rozpore so slobodou, ale je uplatňovaním slobody. „Som veľkým priateľom slobody a práve preto tak veľmi milujem kresťanskú čnosť“¹⁴, napísal náš Otec, hovoriac o poslušnosti.

Vždy je možné urobiť to, čo treba urobiť, „pretože chcem“: z lásky. A keď je to z lásky k Bohu, toto „pretože chcem“ je „najnadprirodzenejší dôvod“, ako nás uisťoval svätý Josemaría. Preto nie je „nič falošnejšieho, ako keď kladieme slobodu do rozporu s odovzdanosťou, pretože odovzdanosť vyvstáva práve ako dôsledok slobody“¹⁵.

9. „Miluj a rob, čo chceš“¹⁶: slávny výrok svätého Augustína znamená, ako sám napísal, že ten, kto koná dobro poháňaný láskou, nekoná ho len z nutnosti alebo povinnosti, pretože „sloboda patrí k láske“ (*libertas est caritatis*)¹⁷. Takto sa chápe, že Kristov zákon je „dokonalým zákonom slobody“ (Jk 1, 25), lebo je zhrnutý, „rekapitulovaný“ v láske (porov. Rim 13, 8-9).

Vo všetkom môžeme konať slobodne, ako Kristus, a robiť to, čo sa nám povie, z lásky. V tomto zmysle „pri poslušanií máme počúvať, pretože nie sme nečinné alebo pasívne nástroje, bez zodpovednosti a myslenia. A potom s originalitou, iniciatívou, spontánnosťou vložiť všetky sily rozumu a vôle do toho, čo je prikázané, vykonať všetko, čo je prikázané, a len to, čo je prikázané. Všetko ostatné by bolo anarchické. Poslušnosť v Diele priaznivo pôsobí na rozvoj všetkých vašich individuálnych hodnôt a spôsobuje, že bez toho, aby ste stratili svoju osobnosť, žijete, rastiete a nadobúdate väčšiu zrelosť, ste tým istým človekom vo veku dvoch rokov ako vo veku osemdesiatich dvoch rokov“¹⁸. Táto iniciatíva sa logicky neobmedzuje len na príležitosti, keď je potrebné poslúchať, pretože vždy môžeme predkladať návrhy, poskytovať riešenia a prispievať tvorivosťou tam, kde sa nachádzame, bez toho, aby sme čakali na pokyny. A to vždy v spojení s tými, ktorí majú autoritu.

Svätý Bazil Veľký vysvetľoval, že je primerané, aby deti poslúchali z lásky: „Buď sa odvraciam od zla zo strachu pred trestom a sme v pozícii otroka, alebo hľadáme podnet odmeny a podobáme sa žoldnierom, alebo napokon poslúchame zo samej lásky k tomu, kto nám prikazuje (...) a vtedy sme v pozícii detí“¹⁹. Poslúchať z lásky nie je forma voluntarizmu, ktorá sa zaobíde bez rozumu; poslúchať z lásky znamená zapojiť do hry všetky sily duše, využiť to najlepšie z rozumu, ktorý inteligentne hľadá dobro, a z vôle, ktorá chce toto dobro dosiahnuť.

V skutočnosti bez rozumu a bez slobody - predovšetkým bez vnútornej slobody - nie je možná plne ľudská poslušnosť. A už vôbec nie taká poslušnosť, akú mal Ježiš. „Neviem si predstaviť“, povedal náš Otec, „že by mohla existovať skutočne kresťanská poslušnosť, ak

by nebola dobrovoľná a zodpovedná. Božie deti nie sú kamene ani mŕtvoly: sú to inteligentné a slobodné bytosti, všetky pozdvižené do toho istého nadprirodzeného poriadku²⁰.

10. Môžeme si však položiť otázku: Je možné poslúchať aj vtedy, keď nerozumieme, alebo dokonca máme na vec iný názor? Jednoznačne áno; a aj vtedy – ba možno ešte viac – môžeme poslúchať z lásky, a preto slobodne. Práve tu, často spolu s láskou, vstupuje do hry aj viera: poslúchnem bez toho, aby som veciam rozumel alebo ich videl rovnako, keď prijmem, že pokyn mi dávajú rozvážni ľudia, ktorí to vedia posúdiť lepšie ako ja sám; alebo keď prijmem, že po zvážení vecí treba urobiť rozhodnutie a že je na niekom, aby ho uskutočnil. Keď vidíme milosť Ducha Svätého v tomto úsudku a v našej ochote prijať takéto rozhodnutie, poslušnosť sa prejavuje ako skutok viery.

Ako tvrdí svätý Tomáš v nadväznosti na Aristotela, vôľa je schopnosťou, ktorá správne riadi človeka²¹, hoci potrebuje rozum, aby jej predstavil predmety voľby. Zo srdca vychádza všetko, čo je dobré, a všetko, čo je zlé (porov. Lk 6, 45): človek sa môže rozhodnúť, že nebude chcieť porozumieť, alebo že nebude chcieť viesť dialóg, aby lepšie pochopil nejakú otázku. Vôľa – ako ukazuje skúsenosť – môže až tak ovládnuť rozum, že ho dokonca prinúti poprieť niečo objektívne jednoznačné. Ale slobodná vôľa ho môže viesť aj k tomu, aby sa vydal na nové cesty bez toho, že v určitom momente všetkému rozumie.

Ak sa tvárou v tvár ťažkostiam a utrpeniu ocitneme zmätení, bez pochopenia, pomôže nám kontemplácia Ježiša, ktorý vo svojej ľudskej prirodzenosti chcel tiež podstúpiť toto utrpenie: v modlitbe „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?“ (Mt 27, 46) napĺňa prorocké slová Žalmu 22. Jeho odpoveď, pulzujúca slobodou uprostred bolesti, tiež čerpá zo žalmov: „Otče, do tvojich rúk porúčam svojho ducha“ (Lk 23, 46, porov. Ž 31, 6). Ježišova poslušnosť je zadostučinením za Adamovu neposlušnosť (porov. Rim 5, 19); celý jeho život a smrť sú poslušnosťou Bohu Otcovi a príčinou našej spásy (porov. Flp 2, 6-11).

Poslušnosť a dôvera

11. Poslušnosť a dôvera sa navzájom vyžadujú do tej miery, že ak sú opravdivé, človek prirodzene prechádza od jedného k druhému: tam, kde je dôvera, je vypočutie si názoru druhého človeka – a v prípade potreby aj osvojenie si tohoto názoru–, zvyčajne normálnym prejavom túžby vybrať si to, čo je najlepšie. Na druhej strane, ak je dôvera oslabená, hrozí, že poslušnosť sa stane čisto vonkajšou, formálnou a vzdialenou. Preto na uľahčenie zdravej poslušnosti je nevyhnutná atmosféra náklonnosti a dobrosrdečnosti. To, že sa ľudia cítia milovaní a nie kontrolovaní, že sú skutočne vypočutí, že cítia, keď sa ich názory cenia: všetky tieto postoje posilňujú slobodu a zároveň poslušnosť.

Svätý Josemaría zdôraznil, že dôvera je kľúčom k budovaniu priateľstva medzi rodičmi a deťmi: „Ak nemajú slobodu, ak vidia, že sa im nedôveruje, [deti] budú vždy cítiť nutkanie klamať“²². Keď chýba dôvera, rýchlo sa vytvorí odstup a ľahko sa stratí transparentnosť, pretože intimita je citlivá oblasť, ktorá potrebuje bezpečné prostredie, aby sa mohla rozvinúť. Snažiť sa zabezpečiť len vonkajšiu poslušnosť, bez snahy vnútorne zjednotiť svoje vôle, je ako stavať dom na piesku (porov. Mt 7,26).

Pri plnení poslania vytvárania atmosféry dôvery majú väčšiu zodpovednosť tí, ktorí majú v rodine alebo v skupine autoritu. V skutočnosti ich prvým skutkom služby môže byť aktívne rozvíjanie tohto priestoru dôvery u všetkých a zároveň napredovanie v hľadaní Božej vôle pre seba a pre svoje poslanie. Takto, opierajúc sa jeden o druhého, budú hľadať a nachádzať Božiu vôľu pre seba a pre svoje poslanie. Aj pri potrebnej organizácii – ktorá je nevyhnutná, pretože Dielo je „neorganizovaná organizácia“²³ – musia všetci vedieť a aj cítiť sa, podľa vyjadrenia nášho Otca, že sme „slobodní ako vtáci“²⁴.

Práve potreba kontextu dôvery a rodinného tepla viedla svätého Josemaríu k tomu, aby zdôraznil, že v Diele je najsilnejším príkazom „prosím“. Nebola to len otázka terminológie, ale označenie prirodzeného postoja v rodinnom prostredí, medzi dospelými,

inteligentnými a slobodnými osobami. Navyše skutočnosť, že Dielo je *nadprirodzená* rodina, kladie vieru a lásku spolu s dôverou za skutočné základy uplatňovania autority i poslušnosti.

Poslušnosť a apoštolská plodnosť

12. Pán „z toho, čo vytrpel, naučil sa poslušnosti; a keď dosiahol dokonalosť, stal sa pôvodcom večnej spásy pre všetkých, ktorí ho poslúchajú“ (Heb 5, 8-9). Spása ako ovocie Kristovej poslušnosti až po smrť na kríži osvetľuje aj vzťah medzi poslušnosťou a apoštolskou plodnosťou nášho života.

Často sme meditovali nad scénou, v ktorej Peter poslúchol Pána, hoci z ľudského hľadiska bolo nerozumné riadiť sa jeho pokynmi: „Zatiahni na hĺbinu a spustite siete na lov“ (Lk 5, 4). Pomaly sa nad tým zamyslime: koľko dobrých vecí vyplynulo z Petrovej poslušnosti tomuto *Duc in altum!* „Ó, sila poslušnosti! — Genezaretské jazero odmietalo vydať svoje ryby Petrovým sieťam. Zbytočne stratená noc. — Potom znovu poslušne spustil siete do vody a *piscium multitudinem copiosam* — chytili veľké množstvo rýb. — Ver mi: zázrak sa opakuje každý deň“²⁵.

13. V apoštolskom poslaní môžeme a musíme mať osobnú a veľkú iniciatívu, ktorá je plodom lásky k Bohu a k druhým, a zároveň rozvíjať, nasledujúc tých, ktorí ich riadia, toľko aktivít organizovaných v centrách Diela, počnúc vernosťou prostriedkom, ktoré nám odovzdal náš Otec. To všetko bez toho, aby sme zabúdali, že hlavným prostriedkom bude vždy modlitba: „Modlitba je naša sila: nikdy sme nemali inú zbraň“²⁶.

V riadení Diela a v organizácii jeho apoštolátov je forma poslušnosti spôsobom vlastným rodine, spoločenstvu osôb. Myslieť na spoločenstvo osôb znamená myslieť na spoločenstvo slobôd, spoločenstvo osobných iniciatív, ktoré tiež „uskutočňujú Opus Dei“, a spoločenstvo rôznych generácií. Z presvedčenia, že Boh koná v srdciach všetkých a že všetci sa snažíme počúvať Božiu vôľu, vyplýva poslušnosť vlastná rodine, v ktorej sa každý člen aktívne snaží

spolupracovať na spoločnom projekte. Takto chápaná a žitá poslušnosť je výrazom jednoty, tej jednoty, ktorá je práve podmienkou apoštolskej plodnosti: *ut omnes unum sint... ut mundus credat* (Jn 17, 21).

Prísne rešpektujúc oddelenie duchovného sprevádzania od riadenia osôb, musíme žiť a pracovať vždy plní vd'ačnosti za kresťanské povolanie v Diele, podporovať bohatstvo každého z nás, aby sme pracovali ako tím a ako rodina.

Pestovanie autentickej čnosti poslušnosti nás chráni pred neschopnosťou počúvať, pred servilnosťou, ktorá len vykonáva bez sprostredkovania celého vnútorného bohatstva, ktoré Boh dal každému človeku. Preto nás svätý Josemaría varoval pred týmito rizikami. Na jednej strane sa domnieval, že „väčšina neposlušností pochádza z neschopnosti *počúvať* príkaz, čo je v podstate nedostatok pokory alebo túžby slúžiť“²⁷. Na druhej strane práve v dôsledku túžby počúvať s postojom služby zdôraznil, že „v Opus Dei počúvame hlavou a vôľou; nie ako mŕtvoly. S mŕtvolyami nikam nechodím, zbožne ich pochovávam“²⁸. V tomto zmysle poslúchať neznamena len plniť vôľu iného človeka, ale spolupracovať s ním v spojení vôle a hlavy, myslenia.

Inteligentná poslušnosť svätého Jozefa

14. V liste o svätom Jozefovi sa pápež František zamýšľal nad tým, ako „v každej situácii svojho života vedel Jozef vysloviť svoje *fiat*, podobne ako Mária pri zvestovaní a Ježiš v Getsemanskej záhrade“²⁹. Keď mal svätý Josemaría hovoriť o poslušnosti, často sa odvolával na svätého Jozefa, pretože v patriarchovi videl práve to srdce, ktoré počúva: pozorné voči Bohu a zároveň pozorné voči udalostiam, voči ľuďom okolo seba. Napríklad pri návrate z Egypta nám ukazuje, ako „Jozefova viera nechabuje a jeho poslušnosť je vždy dôsledná a rýchla. Aby sme lepšie pochopili ponaučenie, ktoré nám tu svätý Patriarcha dáva, je dobré, keď si uvedomíme, že jeho viera je aktívna a že jeho poddajnosť nie je vyjadrením poslušnosti človeka, ktorý sa len necháva unášať behom udalostí“³⁰.

V tomto duchu náš zakladateľ oceňoval práve skutočnosť, že svätý Jozef, keďže bol mužom modlitby, uplatňoval svoju inteligenciu na skutočnosť, ktorú mal pred sebou: „V rozličných okolnostiach svojho života neprestáva Patriarcha rozmýšľať, ani sa nevzdáva svojej zodpovednosti. Naopak, do služby viery zapája celú svoju ľudskú skúsenosť. (...) Takáto bola teda viera svätého Jozefa: bezvýhradná, plná dôvery, celistvá, prejavená v účinnom odovzdaní sa do Božej vôle a v inteligentnej poslušnosti“³¹.

Je pochopiteľné, že najmä pre nás, ktorí sme povolání byť svätými v meniacich sa a náročných situáciách tohto sveta, svätý Josemaría trvá na potrebe učiť sa inteligentnej poslušnosti, integrovanej do našej osobnej slobody.

Poslušnosť Márie

15. V posledných rokoch sa po celom svete rozšírila úcta k Panne Márii *rozvázujúcej uzle*. Táto zbožnosť má veľmi staré korene, pretože už na začiatku tretieho storočia svätý Irenej Lyonský napísal: „Eva svojou neposlušnosťou uviazala uzol nešťastia pre ľudský rod, ale Mária ho svojou poslušnosťou rozviazala“³². Koľko uzlov, ktoré sa vo svete a v našom živote zdajú byť nerozviazateľné, sa rozviažu, ak budeme ako Panna Mária žiť pre Božie plány!

Náš Otec hovoril: „Snažme sa od nej učiť, nasledujúc jej príklad poslušnosti voči Bohu, tú jemnú rovnováhu úslužnosti a múdrej authority. Mária nemá nič spoločné so správaním nerozumných panien, ktoré síce poslúchajú, ale bez rozmyslu. Panna Mária pozorne počúva to, čo Boh chce, uvažuje o tom, čomu nerozumie, pýta sa na to, čo nevie. A potom s úplnou odovzdanosťou plní Božiu vôľu: *Hľa, služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho slova* (Lk 1, 38). Nie je to nádherné? Svätá Mária, učiteľka celého nášho života, nám teraz ukazuje, že poslušnosť voči Bohu nie je servilnosť, ani potláčanie vlastného svedomia, ale že nás vnútorne poháňa objaviť *slobodu Božích detí* (porov. Rim 8, 21)“³³.

Ak sa niekedy poslušnosť dostane do konfliktu so slobodou, obráťme sa na Máriu: ona nám vyprosí milosť, aby sme v autentickej poslušnosti objavili slobodu Božích detí. A so slobodou aj radosť.

S láskou vás žehná

váš Otec

Fernando

Rím, 10. februára 2024.

Poznámky

[←1]

Porov. C. Fabro, «Un maestro de libertad cristiana», v *L'Osservatore Romano*, 2-VII-1977. Taktiež na www.opusdei.org/es-es/article/un-maestro-de-la-libertad-cristiana.

[←2]

Svätý Josemaría, *Modlitba k Duchu Svätému*, apríl 1934.

[←3]

Katechizmus Katolíckej Cirkvi, bod 397.

[←4]

Svätý Josemaría, *List 38*, bod 41. Odteraz citáty, ktorých autor nie je uvedený, pochádzajú od svätého Josemaría.

[←5]

Benedikt XVI., *Homília*, 15-IV-2010.

[←6]

Svätý Ruženec, Štvrté tajomstvo svetla.

[←7]

František, *Príhovor*, 17-II-2022.

[←8]

Íst's Kristom, bod 17.

[←9]

Cesta, bod 621.

[←10]

Porov. Svätý Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, II-II, q. 104 a. 1.

[←11]

Íst's Kristom, bod 17.

[←12]

Benedikt XVI., *Anjel Pána*, 1-VII-2007.

[←13]

Vyhňa, bod 788.

[←14]

Íst's Kristom, bod 17.

[←15]

Boží priatelia, bod 30.

[←16]

Svätý Augustín, *In Epist. Ioannis ad parthos*, VII, 8 (PL 35, 2033).

[←17]

Svätý Augustín, *De natura et gratia*, 65, 78 (PL 44, 286).

[←18]

List 11, bod 39.

[←19]

Svätý Bazil Velký, *Regulae fusius tractatae*, prol. 3 (PG 31, 895).

[←20]

Rozhovory, bod 2.

[←21]

Porov. Svätý Tomáš Akvinský, *Quaest. disp. De Malo*, q. VI: *Intelligo enim quia volo; et similiter utor omnibus potentiis et habitibus quia volo.*

[←22]

Rozhovory, bod 100.

[←23]

Rozhovory, bod 63.

[←24]

List 18, bod 38.

[←25]

Cesta, bod 629.

[←26]

List 17-VI-1973, bod 35.

[←27]

Brázda, bod 379.

[←28]

Poznámky z rodinného stretnutia, 9-XI-1964, citované vo Vázquez de Prada, *El Fundador del Opus Dei* (III), s. 407.

[←29]

František, *Patris corde*, 8-XII-2020, bod 3.

[←30]

Íst's Kristom, bod 42.

[←31]
Ibid.

[←32]

Svätý Irenej Lyonský, *Adversus hæreses*, III, 22, 4 (PG 7-I, 959-960).

[←33]

Íst's Kristom, bod 173.